

Natalia STANCU

Pro, și contra „Zoon Erotikon”

Motto: „Eu am ridicat problema, eu o minimalizez”
(Teodor Mazilu)

PRO...

Apărent, prin *Zoon Erotikon*, Mihai Măniuțiu ne cheamă, pentru o oră, la o întâlnire cu D.H. Lawrence. Ni se propun pagini eseistice ale prozatorului englez, celebru prin situațiile insolite și mai ales prin personajele sale nonconformiste și cinice, dezabuzate și scandaloase; pagini în care D.H. Lawrence (ale cărui reflecții sunt transferate în spectacol unei făpturi teatrale), reflectează sceptic, acid și polemic despre „șansa” (întru împlinire și fericire) a unirii bărbat–femeie, despre cuplu, despre familie și adulter, despre sexualitatea frustrată și cea mărginit idealizată, despre creațiile fantasmatiche ale erosului. Categoriic, scenariul lui Măniuțiu are meritul de a familiariza spectatorul cu una dintre cele mai nonconformiste și îndrăznețe, dar, totodată, una dintre cele mai pătrunzătoare și expresive reflecții asupra omului ca paradoxal animal erotic: o creație sau o victimă a naturii care își artificializează și își refuză fatal predestinarea. (Perspective polemice față de „ideile primite” și locurile comune – aproape unanim acceptate – interesant de comparat cu cele ale unor contemporani ai lui D.H. Lawrence. Și nu mă gândesc atât la dezamăgitorul Denis de Rougemont, cât la Dylan Thomas, Henry Miller și Lawrence Durrell, Virginia Woolf, cea din *O cameră separată*, sau la William Butler Yeats).

Nu cred, însă, că autorul *Amantului doamnei Chatterly* constituie, de fapt, obiectul principalului pariu al regizorului (așa cum, de altfel, la rândul lor, nu s-au aflat „pe primul loc” nici călugărița portugheză Mariana Alcoforado și pasiunea sa, nici Ioana d’Arc și procesul său. Cred, mai degrabă, că universul gândirii lui Lawrence, – atât de pătrunzătoare și provocatoare, – este subordonat unei alte mize: o construcție spectaculară; explorarea unui tip de teatralitate

care își ia ca suport paginile eseistice și reflexive ale prozatorului.

În universul scenic apar personaje și proiecții imaginare din romane...Scena este însă dominată de prezența eseistului care pare a le invoca și care meditează recurgând, nu o dată, la interogația retorică sau autentică. Acesta nu apare direct, ca atare, ci proiectat (metamorfozat) într-un personaj histrionic și, totodată, conducător al jocului teatral și al demonstrației scenice. Un joc ce se vrea, poate, ritualic și magic – dar care va rămâne ilustrativ și vag exhibiționist. Măniuțiu a ales pentru acest rol un talentat actor al naționalului din Cluj, Dorin Andone, căruia, voit, i-a dat un aer clovnesc și „minabil” și i-a pus în mână un baston care s-ar vrea baghetă magică. Cu acest baston el ridică (la propriu și la figurat) din zbaterea-i animalică, de la pământ, făptura (feminină!) torturată de presiunea instinctului.

Ca și altă dată, universul creat de Măniuțiu are o anume rigoare și un anumit rafinament, fiind însă aici mai sărac și mai banal, și, mai ales, incapabil să stârnească necesara undă de emoție estetică. Aș remarca în mod deosebit, dintre componentele spectaculare, aportul lui Sică Ruscescu. În spațiul scenic lăsat cât mai liber, aerisit (când străpuns de un fascicul intens de lumină, când învăluit în raze inspirat filtrate), scenograful așază câteva plăsmuri imaginare, himerice (expresive plastic și cu încărcătură simbolică), precum licornul, femeia „géante”, femeia-matrioșcă, femeia „năstrușnică”. Apa este singurul element natural introdus (în sprijinul unei metafore a exploziei umorilor și al unui ritual al expierii prin purificare) în acest univers voit artificial.

În schimb, universul sonor, ales mai arbitrar și neinspirat, conferă un plus de energie vieții scenice, dar rămâne străin de sofisticarea gesturilor, a mișcării, a „dezvăluirilor” și a metamorfozelor scenice.

...și **CONTRA**

Dincolo de rezervele formulate până acum – de ce mi-a plăcut mai puțin *Zoon Erotikon*?

Pentru că – observație privind scenariul – Eros „iese” sărăcit, simplificat și schematizat manierist-grotesc în viziunea lui Măniuțiu. Aceasta – deși chiar Lawrence are pasaje ce invocă magia senzualității, jubilația și frenezia tonică a simțurilor, dimensiunea cosmică a Erosului. Pentru că imagistica falocratico-nudistică și estetizarea lui Măniuțiu nu „cade” peste vitalitatea frustră a textului, pentru că ceremonialul, dintotdeauna artificial, pare aici mai artificial-manierist ca altă dată. Și spectacolele lui Măniuțiu încep să semene între ele, precum copiiile doi, trei și patru cu originalul.

Pentru că lipsește rafinamentul spectacular și fiorul artei pe care le-am trăit la *Scrisorile călugăriței portugheze*, la *Antigona* și chiar la *Bacantele*.

Pentru că tentativa transpunerii dimensiunii cosmice, profunzimii și complexității Eros-ului rămâne „mică” și manieristă. Ce să mai vorbim de marea temă a îngemănării cu Thanatos!

În sfârșit, am încercat un sentiment de sațietate și față de asocierea corpului solistului coregrafic, ce execută teatru-dans sau pantomimă (Vava Ștefănescu merită o reverență), cu actorul – în ipostaza reductivă, monocordă și monotona a marionetei grotești. Măniuțiu se desparte aici de marile posibilități ale actorilor – care s-ar putea exprima mai plenar și profesionist chiar în cheia teatrului antipsihologizant, deziluzionist, axat pe mitologia inconștientului. Căci el nu pare a-i pune în stare de creație, ci doar a-i „utiliza” pentru construcția rece a unor păpuși absurde, schizoide. Și puterea de sacrificiu și dăruire a unor actori de mare talent (care-și riscă mai ales coardele vocale) este extraordinară – fie că e vorba de Dorin Andone, fie de Ada Navrot și Gabriela Baci, fie de Marius Gâlea.

Cum pe unii dintre ei i-am tot văzut în „*emplois*” similare, le doresc din suflet pe viitor o altă... soartă, mai bună.

Aș vrea să spun în încheiere că, urmărind cu o solitudine din ce în ce mai mult pusă la încercare alternativele vieții scenice, rămân din ce în ce mai însetată de Teatru.

Dorin Andone

